

ECOLOGISCH ONDERZOEK

DATUM: 21-07-2017

Aan: dhr Hartlief
Westerbuorren 66
9212 PL Boornbergum

Altenaweg 22
9321 XE Altena
Tel. 050 - 7503817

Betreft: Ecologisch onderzoek
Biskopswei 30 De Wilgen

Altena, 21 juli 2017

Geachte heer Hartlief,

Met deze brief rapporteer ik over de resultaten van de ecologische quickscan en het aanvullend vleermuisonderzoek ten behoeve van de sloop van een (woon)boerderij om op deze plaats twee woningen te realiseren. In het kader van de bestemmingsplanwijziging is een ecologisch onderzoek vereist. De werkzaamheden hebben mogelijk effect op beschermde flora en fauna, op houtopstanden en op beschermde natuurgebieden. Naast soorten die bijzondere bescherming genieten, geldt er een algemene zorgplicht om planten en dieren niet onnodig te verstoren. Daarom dienen flora en fauna en eventuele negatieve effecten in kaart gebracht te worden om deze te kunnen toetsen aan de natuurwetgeving.

Plan- en studiegebied

Het plangebied (Bijlage 1) wordt gevormd door het erf met de boerderij en de vrijstaande garage en het ten zuiden daarvan gelegen grasland met boomsingel. Aan de noordzijde ligt de Biskopswei. Aan de oostzijde is het plangebied afgescheiden door een oeverstrook waarin een gemaal met bijbehorende toegangsweg liggen. Aan de zuidzijde staat een boomsingel, door een vijver afgescheiden van een woonwijk. Aan de westzijde scheidt een watergang het plangebied af van een groenstrook met graslanden, vijvers en opgaand groen.

Het plangebied ligt in de provincie Fryslân. Voor inventarisatiedoeleinden wordt een indeling in uurhokken (5x5 km) en kilometerhokken gebruikt om de verspreiding van soorten en vegetaties in kaart te brengen. Het plangebied en de directe omgeving daarvan liggen in kilometerhok 199-568 (Atlasblok 11-24).

Methode

Het onderzoek bestaat uit een veldonderzoek op de locatie en bureaustudie. Op 23 juni en 14 juli 2017 is het plangebied bezocht en is de aanwezigheid van natuurwaarden in kaart gebracht. De boerderij en de vrijstaande garage zijn van binnen en van buiten geïnspecteerd op (mogelijke) verblijfplaatsen van dieren. Aangetroffen beschermde plant- en diersoorten zijn genoteerd.

Er zijn twee veldbezoeken uitgevoerd met het oog op vleermuizen. Het vleermuisprotocol vereist voor het vaststellen of uitsluiten van kraamkolonies dat het onderzoek plaatsvindt in de periode 15 mei - 15 juli. In deze periode kunnen ook de functies zomerverblijfplaats, vliegroute en foerageergebied worden vastgesteld. Voor het vaststellen van paarverblijfplaatsen wordt in het protocol de periode 15 augustus tot 1 oktober aangehouden.

Van het protocol is op één punt afgeweken: het protocol stelt dat er voor het vaststellen of uitsluiten van een kraamverblijfplaats een standaard tussenperiode moet worden gehanteerd van 30 dagen, waarvan gemotiveerd kan worden afgeweken (met een minimum van tien dagen). Tussen beide veldbezoeken zat een tussenperiode van 20 dagen. Daarbij heeft het einde van de kraamperiode (15 juli) zwaarder gewogen dan het belang van de tussenperiode. Uit de literatuur is bekend dat kolonies van de Gewone dwergvleermuis gemiddeld 12 dagen op dezelfde plek blijven met een spreiding van 7 tot 19 dagen (Feyerabend & Simon 2000). De tussentijd van 20 dagen is daarom wel voldoende. Een betere verspreiding van de bezoeken over de kraamperiode heeft altijd de voorkeur, maar was niet mogelijk vanwege het tijdstip van de aanvraag (en opdrachtverlening) voor het onderzoek.

Op 23 juni heeft aansluitend op de inspectie van het terrein en de gebouwen het eerste veldbezoek gericht op vleermuizen plaatsgevonden, vanaf zonsondergang tot 2 uur daarna. Het was het grootste deel van de tijd droog, maar af en toe motregende het. Er stond weinig wind. De minimumtemperatuur lag boven 15°C. Het tweede veldbezoek op 14 juli was een ochtendbezoek in de twee uur voor zonsopgang. Het was een heldere ochtend met weinig wind en de minimumtemperatuur lag boven 15°C.

Het veldonderzoek is een momentopname. Verder is aan de hand van literatuur en gegevens van verschillende instanties is onderzoek gedaan om een beeld van de natuurwaarden van het plangebied aan te vullen. Er is daartoe een globale rapportage opgevraagd bij de Nationale Database Flora & Fauna (NDFF). Omdat de onderzoeksperiode voor de Huismus nagenoeg verstreken was, zijn eveneens aanvullende gegevens voor deze soort verkregen via de NDFF. Bronnen zijn verder o.a.: Dietz *et al.* (2011) *Vleermuizen*; Melis & Koopmans (2015) *Fiskatlas Fryslân*; Ozinga *et al.* (2013) *Paddestoelen in het natuurbeheer*, deel 2; RvO (2015) *Soortenstandaard Kerkuil*; telmee.nl, bodemdata.nl, ahn.nl, verspreidingsatlas.nl en www.vogelatlas.nl. Aanvullend is er contact geweest met dhr J. de Jong (Kerkuilenwerkgroep Nederland/Kerkuilenwerkgroep Fryslân) en met dhr F. Wagenaar van de Provincie Fryslân over de te volgen procedure.

Resultaten

Biotoop

De boerderij “Ald Drait” is voor de Tweede Wereldoorlog gebouwd. Rond 1990 heeft het omliggende gebied zijn agrarisch karakter grotendeels verloren als gevolg van de bouw van de woonwijk ten zuiden van het plangebied en de aanleg van een jachthaven ten noorden ervan. De boerderij heeft daardoor zijn functie verloren en is sindsdien in gebruik als woonboerderij.

Over de hele boerderij ligt een pannendak. Ter hoogte van de woning bestaat de binnenkant van het dak uit hout. Op de schuur liggen de pannen op een rietendak, dat deels doorgezakt is en gaten bevat. De stenen muren en schoorstenen bevatten geen spleten of gaten die toegang geven tot daarachter gelegen ruimten. Op delen van de gevels groeit klimop.

De stenen garage is bedekt met golfplaten. De meeste gaten in de aansluiting van het dak op de muur zijn dichtgepuurd, maar de garage is wel toegankelijk voor kleine dieren. Het dak en de muren zijn grotendeels overgroeid door klimop.

Vanaf de Biskopswei loopt een geasfalteerd weggetje naar de garage en tot aan de achterkant van de schuur. Verder is er geen erfverharding aanwezig. Rond de boerderij is een gevarieerde erfbeplanting aanwezig met Zwarte den, Zilver spar, Vuilboom, Laurierkers en andere sierheesters en sierplanten. Het grasveld aan de voor- en zijkant is vrij schraal met Gewoon biggenkruid en Grasmuur. Het grasland achter de boerderij is voedselrijk en soortenarm (Engels raaigras) met op de vochtige plekken Pitrus.

Geheel aan de zuidzijde staat een gevarieerde boomsingel met essen, esdoorns, eiken, berken en populieren- en iepenopslag.

De watergang aan de westzijde vormt de inlaat voor de waterpartij ten zuiden van de boomsingel. Dit water is voedselrijk met een dichte krooslaag. Langs de Oude Drait staat een smalle rietvegetatie met Echte valeriaan.

Vaatplanten, (korst)mossen en paddenstoelen

Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat er geen beschermde soorten hogere planten en (korst)mossen uit de omgeving van het plangebied bekend zijn. Wel komt er één plantensoort van de Rode lijst voor. In de bredere omgeving (atlasblok) komen Waterdrieblad en Wilde gagel voor (beiden status Gevoelig op de Rode Lijst). Deze soorten zijn niet aangetroffen. In het plangebied komen algemene plantensoorten voor. Op het erf en op de gebouwen komen algemene soorten (korst)mossen voor.

Volgens de NDFF komen er in de omgeving twee paddenstoelsoorten van de Rode Lijst voor. Binnen het plangebied is het schrale grasland voor en naast de boerderij het meest geschikt voor zeldzamere soorten paddenstoelen, omdat dit waarschijnlijk van jaar op jaar gemaaid is waarbij

het gras is afgevoerd en er niet is bemest. Graslandpaddenstoelen die in de omgeving voorkomen, zijn het Puntig kaalkopje en het Sneeuwzwammetje (beiden status Gevoelig op de Rode Lijst). Dit zijn algemeen voorkomende soorten, die het meest voorkomen in matig bemeste graslanden (Verspreidingsatlas.nl). De kans dat deze soorten binnen het plangebied voorkomen, is erg klein.

Vleermuizen

Uit de gegevens van de NDFF blijkt dat het kilometerhok niet is onderzocht op vleermuizen. Ook van de wijdere omgeving (atlasblok) zijn, behalve een niet zekere waarneming van de Gewone dwergvleermuis, geen vleermuizen bekend. Vanwege deze leemte zijn twee veldbezoeken gedaan gericht op vleermuizen. Daarbij zijn de Gewone dwergvleermuis en Rosse vleermuis waargenomen.

Op 23 juni vloog er vanaf 22:23 uur een Gewone dwergvleermuis uit de westkant van de boerderij om het gebouw heen. Gedurende het hele bezoek was er regelmatig minimaal één Gewone dwergvleermuis rond de boerderij aan het foerageren. Deze liet ook zijn paarroep horen. Op basis van dit bezoek schat ik in dat er minimaal 1 en maximaal 2 mannetjesvleermuizen in het gebouw verblijven (paarverblijf). Het pannendak, met name van het woongedeelte, biedt voor vleermuizen een geschikte plek. De muren zijn niet geschikt. Op het bezoek van 14 juli werd wel enig zwermgedrag aan de westzijde waargenomen, maar het invliegen kon niet worden vastgesteld.

Tijdens beide bezoeken vlogen er veel gewone dwergvleermuizen laag voor de boerderij langs. Dit was het meest duidelijk op 14 juli. Het betreft een vliegroute waarbij de vleermuizen ter hoogte van het plangebied aan de zuidzijde langs vliegen en oostelijker de Biskopswei waarschijnlijk ter hoogte van de brug oversteken om dan de beplanting aan de noordzijde van de Biskopswei te volgen. Het gaat om een vliegroute met meer dan 10 gewone dwergvleermuizen.

Tijdens beide bezoeken werd geen vliegroute vastgesteld langs de Oude Drait; op 14 juli foerageerden er veel gewone dwergvleermuizen boven het water ten noorden van de Biskopswei, in tegenstelling tot 23 juni toen er daar hoogstens een enkel individu foerageerde. Ook de boomsingel aan de zuidzijde biedt geschikt foerageergebied en vliegroute, maar tijdens het veldbezoek was er slechts één Gewone dwergvleermuis die er langs vloog.

Verder werden bij beide bezoeken tien rosse vleermuizen waargenomen. Deze vlogen 's avonds hoog over en hadden geen binding met het plangebied. Water- en Meervleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger zijn niet waargenomen.

Overige zoogdieren

In de NDFF zijn 10 soorten zoogdieren bekend, waarvan 6 met een beschermde status, waaronder één op de Rode Lijst staat. In de omgeving van het plangebied komen algemene soorten zoogdieren voor. In de schuur lag een keutel van een Bunzing. De Rode-Lijstsoort betreft een Hermelijn, Wezel, Waterspitsmuis of een Otter. Voor Hermelijn en Wezel (beiden RL-GE) kan het plangebied deel uitmaken van hun leefgebied. Het plangebied en de oevers langs de Oude Drait

ter hoogte van het plangebied zijn niet geschikt voor de Waterspitsmuis (RL-KW). De Otter (RL-VN) komt mogelijk voor in de Oude Drait, maar het plangebied vormt voor deze soort geen geschikt biotoop.

Vogels

In de NDFF zijn 47 soorten broedvogels bekend, waarvan vier van de Rode Lijst. Ten tijde van de veldbezoeken zong een Merel op het dak van de boerderij en een Zanglijster in de boomsingel. In de struiken rond de garage alarmeerde een Zwartkop, wat een nest indiceert. In de schuur lag het nest van een Winterkoninkje. Het pannendak is geschikt als broedplek voor bijvoorbeeld de Spreeuw. Voor jaarrond beschermde nesten van de Gierzwaluw is het dak minder geschikt. Deze soort is, behalve een hoogvliegend individu, bovendien niet waargenomen in de geschikte periode rond zonsondergang. Nesten van Boeren- en Huiszwaluw (beiden RL-GE) zijn niet aangetroffen. De boomsingel, de klimop en de overige beplanting is geschikt als broedplek voor algemene vogelsoorten.

In de schuur lagen oude braakballen van een Kerkuil (RL-KW). Een nestkast of sporen van een nest waren niet aanwezig. Uit de voorlopige broedvogelatlas van SOVON blijkt dat er in het atlasblok tenminste 1 zeker broedpaar van de Kerkuil is vastgesteld. De schuur vormt een mogelijke verblijfplaats. Er is hierover contact opgenomen met dhr De Jong van de Kerkuilenwerkgroep. De Kerkuil broedt al meer dan tien jaar niet meer in deze omgeving. De boerderij vormt geen belangrijke rustplek vanuit de lokale kerkuilenpopulatie.

De Huismus (RL-GE) is tijdens beide veldbezoeken niet waargenomen. Er zijn nadere gegevens opgevraagd bij de NDFF. Daaruit blijkt dat in de woning aan de Biskopswei 19 een paartje huismussen is vastgesteld in de jaren 2010 en 2012 (telgebied Sovon) en er losse waarnemingen zijn van de woonwijk ten zuiden van het plangebied. Deze gegevens geven geen uitsluitsel. Verwacht wordt dat de Huismus niet in het plangebied voorkomt. De boerderij staat al een jaar leeg en dergelijke gebouwen verliezen hun betekenis voor huismussen, waarschijnlijk omdat er te weinig dynamiek is in de vorm van schoffelen, onkruidzaden, kruimels en dergelijke. Navraag over de Huismus bij NDFF/SOVON en de Fugelwacht loopt nog.

Amfibieën en reptielen

In de omgeving van het plangebied komen tenminste 3 algemene soorten amfibieën voor: Kleine watersalamander, Bruine kikker en Meerkikker/Bastaardkikker. Andere soorten amfibieën en reptielen van de WNB zijn uitgesloten op basis van de bekende verspreiding en biotoop.

Overige soortgroepen

In de omgeving van het plangebied komen algemene soorten vissen en ongewervelde dieren voor. Overige beschermde soorten zijn uitgesloten op basis van de bekende verspreiding en het biotoop.

Beschermde gebieden

Het plangebied ligt niet in het Natuurnetwerk Nederland. De Drait, die grenst aan het plangebied, maakt deel uit van een natte ecologische verbindingszone. Het bosgebied dat noordwestelijk van het plangebied ligt heeft de status van natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur.

De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden liggen op 4,5 km afstand ten westen en zuiden van het plangebied.

Effecten

Overtreding van de Wet Natuurbescherming is aan de orde als afbreuk wordt gedaan aan de populaties van beschermde dieren en het doden van individuen of het vernietigen van nesten en vaste verblijfplaatsen. Voor algemene soorten zoogdieren en amfibieën die in de Wet Natuurbeheer zijn opgenomen, geldt een provinciale vrijstelling in het kader van ruimtelijke inrichting.

- Met het slopen van de boerderij verdwijnt er een vaste verblijfplaats van vleermuizen. Hoewel ingeschat wordt dat de Huismus niet voorkomt, is dat niet vastgesteld. Er bestaat een kans dat jaarrond beschermde nesten van de Huismus verloren gaan;
- Met het slopen van de boerderij en het verwijderen van de beplanting tussen de boerderij en de Biskopswei verslechtert mogelijk de vliegroute van vleermuizen;
- Er zijn tijdelijke effecten door uitstraling van geluid en verstorende aanwezigheid van mensen en machines tijdens de afbraak van de boerderij en garage en de nieuwbouw van de woningen;
- Bij werkzaamheden tijdens de broedperiode kunnen nesten van broedende vogels worden beschadigd of vernietigd;
- Als gevolg van de werkzaamheden kunnen algemeen voorkomende soorten planten, zoogdieren, amfibieën en ongewervelde dieren worden verstoord, beschadigd/verwond of gedood. Effecten op populatieniveau zijn uitgesloten;
- Het project heeft een lokale uitstraling. Effecten op beschermde natuurgebieden zijn uitgesloten.

Conclusies en advies

Negatieve effecten van de sloop op vleermuizen en huismussen kunnen niet worden uitgesloten. Ten aanzien van deze soorten is aanvullend onderzoek nodig.

De verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen en de nestplekken van huismussen zijn beschermd. Voor vleermuizen moet, nu in elk geval de functie van zomerverblijfplaats/paarverblijfplaats en vliegroute van de Gewone dwergvleermuis zijn vastgesteld, een ontheffing worden aangevraagd bij de provincie Fryslân. In deze ontheffingsaanvraag kan de Huismus worden meegenomen. Ten aanzien van broedvogels kan sloop plaatsvinden, mits de sloop buiten de broedperiode plaatsvindt. Vanuit de overige soorten en vanuit de gebiedsbescherming zijn er geen beperkingen.

Vanuit de Wet Natuurbescherming geldt een algemene zorgplicht. Het verstoren, verwonden of doden van dieren (en planten) moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld amfibieën worden aangetroffen tijdens de werkzaamheden kunnen deze het beste worden opgepakt en verplaatst naar een plek in de omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Vervolgonderzoek

Op basis van de resultaten is duidelijk dat het plangebied de functie van vliegroute en verblijfplaats van 1 of 2 mannetjes van de Gewone dwergvleermuis heeft. Een verwante soort, de Ruige dwergvleermuis, komt in Nederland meer in het najaar en de winter voor dan in de zomer. Met het oog op deze soorten moeten in de periode van 15 augustus tot 1 oktober nog twee aanvullende vleermuisbezoeken worden uitgevoerd.

Het voorkomen van de Huismus is onwaarschijnlijk en ik verwacht dat dit door navraag bij lokale deskundigen duidelijk wordt. De navraag hiernaar loopt en in het traject van de ontheffingsaanvraag kan dit aspect worden meegenomen. Ook bij de veldbezoeken in het najaar kan er nog gelet worden op de aanwezigheid van huismussen.

Vervolgstappen

Met het oog op de ontheffing door de provincie moet er een activiteitenplan worden opgesteld. Daarin moet staan op welke wijze negatieve effecten op de beschermde soorten (Gewone dwergvleermuis en eventueel Ruige dwergvleermuis en Huismus) worden voorkomen. Voor de Gewone dwergvleermuis moet gedacht worden aan bijvoorbeeld sloop en nieuwbouw in de zomerperiode, waarbij vervangende verblijfplaatsen worden gerealiseerd in de vorm van houten vleermuiskasten. Permanente vleermuisvoorzieningen die ook geschikt zijn voor overwintering kunnen dan in de nieuwbouw worden gerealiseerd. Voor permanente compensatie kunnen mogelijk ook gebouwen in de buurt geschikt worden gemaakt.

Door de provincie is aangegeven dat de ontheffing al in het kader van het bestemmingsplan moet worden aangevraagd. Omdat een ontheffingsprocedure tijd kost, kan deze het beste zo snel mogelijk in gang worden gezet. Daarbij moet dan worden aangegeven dat er nog onderzoek plaatsvindt en dat de resultaten daarvan direct na afronding doorgestuurd worden naar de provincie.

Met vriendelijke groet,
Namens Vos Ecologisch Onderzoek,

drs. P.G. Vos

